

Najstarsze nagrania archiwalne polskiej muzyki tradycyjnej ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN na płytach CD (2008–2015)

Seria ISPAN Folk Music Collection pod red. Jacka Jackowskiego

Early Post War Polish Folk Music Recordings (1945-1950) (vol. 1, ISPAN CD 001, 2009)

Na płycie zaprezentowano wybór nagrań z najstarszej części kolekcji Instytutu Sztuki PAN. Są to pierwsze powojenne rejestracje muzyki ludowej z terenów Wielkopolski, Opoczyńskiego, Rzeszowskiego i Lubelszczyzny dokonane w latach 1945-1950. W przypadku trzech ostatnich regionów są to pierwsze nagrania dźwiękowe muzyki ludowej przeprowadzone na tych terenach. Większość nagranych wykonawców to reprezentanci XIX-wiecznej generacji muzyków ludowych.

Płyta została wyróżniona Nagrodą Specjalną na Festiwalu Polskiego Radia *Nowa Tradycja* w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2010 r.

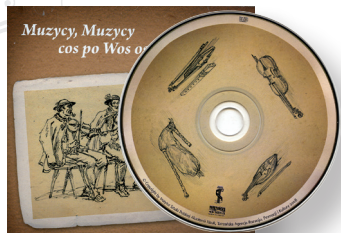
Muzyka ocalała – Łowickie. 1952-1959.

Nagrania archiwalne tradycyjnej muzyki regionu łowickiego ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN (vol. 2, ISPAN CD 002, 2008 - pierwsze wyd., 2015; współpraca wydawnicza: Łowicki Ośrodek Kultury)

Na płycie zaprezentowano pierwsze powojenne a zarazem najstarsze z zachowanych rejestracje fonograficzne tradycyjnej muzyki regionu łowickiego (nagrania z 1952 i 1959 roku). Płyta prezentuje różnorodność

stylów i gatunków, ukazuje historyczne brzmienie minionej już epoki muzycznej. Wykonawcami są niezjący już łowicki muzycy i śpiewacy ludowi, z których wielu urodziło się jeszcze w XIX w.

Płyta zajęła II miejsce na Festiwalu Polskiego Radia *Nowa Tradycja* w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2009 r.

Muzycy, Muzycy cos po Was ostanie...

Nagrania archiwalne tradycyjnej muzyki Podhala ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN (vol. 3, ISPAN CD 003, 2008; współpraca wydawnicza: Tatrzańska Agencja Rozwoju, Promocji i Kultury)

Są to pierwsze powojenne nagrania tradycyjnej muzyki Podhala (nagrania z lat 1950-1954). Na płycie zaprezentowano tradycyjną muzykę tzw. Skalnego Podhala, Niżnego Podhala, okolic Nowego Targu, Szaflar oraz Chochołowa. Wśród wykonawców, których muzykę można

usłyszeć na płycie odnajdziemy: *Muzykę* Władysława Obrochty z Zakopanego, *Muzykę* Bronisławy Koniecznej-Dziadońki z Bukowiny Tatrzańskiej, *Muzykę* Stanisława Nędzy-Chotarskiego z Kościeliska i innych. Obok muzyki instrumentalnej na płycie znalazły się także przykłady śpiewu solowego i zespołowego.

Płyta zajęła III miejsce na Festiwalu Polskiego Radia *Nowa Tradycja* w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2009 r.

Cassubia Incognita

Pieśni kaszubskie ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN (vol. 4, ISPAN CD 004, 2009; współpraca wydawnicza: Muzeum Zachodnio-Kaszubskie w Bytowie)

Płyta „Cassubia Incognita” to wybór przechowywanych w Zbiorach Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN najstarszych zachowanych nagrań dźwiękowych dokonanych na Kaszubach tuż po drugiej wojnie światowej (w grudniu 1945 r.), a także w ramach ogólnopolskiej Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego. Płyta ukazuje historyczny obraz muzyczny Kaszubów, jako

ludu muzycznego, rozśpiewanego i cieszącego się własną pieśnią i muzyką.

Płyta została wyróżniona Nagrodą Specjalną na Festiwalu Polskiego Radia *Nowa Tradycja* w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2010 r.

Hen, gdzie piaski i moczary, gdzie zielone zawsze bory.

Pieśni Puszczy Kurpiowskiej

(vol. 5, ISPAN CD 005, 2009; współwydawca: Stowarzyszenie Liber Pro Arte)

Płyta, prezentująca najstarsze nagrania pieśni i muzyki Kurpiów Puszczy Zielonej, jest swego rodzaju podróżą śladami księdza Władysława Skierkowskiego, którą odbył z aparaturą nagrywającą dokumentalności działający w ramach ogólnopolskiej Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego.

Nagrania pochodzą z dwóch wypraw terenowych dokonanych w latach 1952 i 1954. Wybór nagrań jest tylko niewielką najstarszą (choć zapewne najcenniejszą) częścią rejestracji dokonanych na Kurpiach w ramach Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego a następnie przez młodych muzykologów dokumentujących w ramach wakacyjnego obozu studenckiego w 1954 r. W większości są to warianty pieśni notowanych przez ks. Skierkowskiego, zaśpiewane znowu po ponad dwudziestu latach – tym razem do mikrofonu. Na płycie zarejestrowano dawny tradycyjny repertuar wykonywany przez najstarszą generację Kurpiów – wielu wykonawców urodziło się w drugiej poł. XIX w. Na szczególną uwagę zasługują śpiewy Walerii Mierzejek (ur. w 1874 r.), Stanisława Brzozowego (ur. w 1901 r.) – „klasyka” śpiewu kurpiowskiego, czy pierwsze nagrania znanej z innych wydawnictw płytowych Walerii Zarnochowej.

Płyta została wyróżniona Nagrodą Specjalną na Festiwalu Polskiego Radia *Nowa Tradycja* w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2010 r.

Te skrzypce pamiętają czasy Chopina...

(vol. 6, ISPAN CD 006, 2009; współwydawca: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie)

„Te skrzypce pamiętają czasy Chopina” – tak opowiadał o swoich skrzypcach zmarły kilka lat temu Kazimierz Meto – jeden z ostatnich autentycznych wiejskich muzykantów. Tę wypowiedź przyjęliśmy jako motto dla płyty prezentującej najstarsze archiwalne nagrania ludowej muzyki skrzypcowej ze zbiorów Instytutu Sztuki. Wybór taki podyktowany był również okolicznościami wydania niniejszej

płyty u progu 2010 roku – dwusetnej rocznicy urodzin genialnego polskiego kompozytora – Fryderyka Chopina. Choć w muzyce Chopina inspiracja polskim folklorem muzycznym stanowi istotny wyznacznik tzw. stylu narodowego, naszym celem nie było poszukiwanie bezpośrednich odniesień języka muzycznego kompozytora do folkloru ani podążanie śladami Chopina po Mazowszu i innych regionach Polski. Chcieliśmy raczej, dokonując wyboru uwzględniającego w znacznej mierze najstarszą generację utrwalonych w nagraniach skrzypków ludowych, a także ufając w wierność tradycyjnego przekazu, ukazać słuchaczowi klimat muzyczny dawnej, dziewiętnastowiecznej wsi Polski Środkowej – stylu muzycznego i repertuaru, z jakimi również – prawdopodobnie – mógł zetknąć się Fryderyk Chopin jak też jemu współcześni.

Płyta została wyróżniona Nagrodą Specjalną na Festiwalu Polskiego Radia *Nowa Tradycja* w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2010 r.

Melodie ziemi kujawskiej

Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Kujaw ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN (vol. 7, ISPAN CD 007, 2010 - pierwsze wydanie, 2015 - drugie wydanie; współwydawca: Stowarzyszenie Liber Pro Arte)

Na płycie zaprezentowano najstarsze nagrania muzyki tradycyjnej z Kujaw zrealizowane w latach 1952-1956 i zgromadzone w Zbiorach Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN. Na płycie usłyszymy 78 archiwalnych nagrań dźwiękowych – materiał o niezwyklej wartości dokumentalnej, zaprezentowany przez ostatnie pokolenia wykonawców grających i śpiewających w dawnym, niespotykanym już stylu muzycznym, ludzi, którzy uczestniczyli w dawnych zwyczajach i obrzędach i pamiętali repertuar najstarszy. Wśród wykonawców usłyszymy m.in. Marię Olejnik ur. w 1867 r. w Sędzinie, której śpiew nagrywano już w okresie międzywojennym oraz Łukasza Bylickiego ur. w 1868 r., prezentującego niezwykle oracje weselne. Na płycie, oprócz pieśni i oracji usłyszymy dużo muzyki instrumentalnej, zwłaszcza oryginalne, wiejskie kujawiaki grane przez najstarszą generację skrzypków, których grę zarejestrowano na taśmie archiwalnej.

Płyta zajęła II miejsce na Festiwalu Polskiego Radia Nowa Tradycja w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2011 r.

Pierwszy Podhalański Popis Konkursowy Ludowych Muzyk Góralskich.

Zakopane 18-20 kwietnia 1952 r.

Nagrania dokumentalne ze Zbiorów Fonograficznych IS PAN (vol. 8, ISPAN CD 008-009, 2012)

Pierwszy Podhalański Popis Konkursowy Ludowych Muzyk Góralskich to dwupłytowy album prezentujący archiwalny zapis fonograficzny bezprecedensowego konkursu kapel ludowych, który odbył się w sali teatralnej hotelu Morskie Oko ku uczczeniu piętnastej rocznicy śmierci Karola Szymanowskiego. Na płytach zaprezentowano niemal trzy godziny muzyki, co stanowi prawie pełny zapis zmagania konkursowych najprzedniejszych ówczesnych kapel, tak zwanych „muzyk” podhalańskich. Większość muzyków, zwłaszcza prymistów, pochodzących z dawnych rodów muzykanckich, które od wielu pokoleń kultywowały staroświeckie nuty góralskie, działało jeszcze w okresie międzywojennym. Pamiętali oni czasy słynnego Bartusia Obrochty, a ci, urodzeni w XIX wieku (najstarszy muzyk, który wystąpił w konkursie urodził się w 1888 r.) przesiąknięci byli nutami sabatowymi, przejętymi „z pierwszej ręki”. Na płycie zamieszczono nuty góralskie w wykonaniu 16 zespołów, m.in.: *Muzyka Obrochtów z Zakopanego*, *Muzyka Bronisławy Koniecznej-Dziadoń z Bukowiny Tatrzańskiej*, *Muzyka Maśniaków z Kościeliska*.

Płyta została wyróżniona Nagrodą Specjalną na Festiwalu Polskiego Radia Nowa Tradycja w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2010 r. Płyta zajęła I miejsce na Festiwalu Polskiego Radia Nowa Tradycja w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2012 r.

Pamiętki przeszłości z archiwum wydobyte.

Pieśni i muzyka kielecczyzny

Nagrania archiwalne ze Zbiorów Fonograficznych IS PAN (vol. 9, ISPAN CD 010, 2013, współpraca wydawnicza: Wojewódzki Dom Kultury im. J. Piłsudskiego w Kielcach)

Na płycie zaprezentowano blisko setkę najciekawszych i najbardziej reprezentacyjnych dla regionu kieleckiego pieśni oraz melodii ludowych zarejestrowanych podczas Ogólnopolskiej Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego w latach 1951–1952, zorganizowanej przez Instytut Sztuki we współpracy z Polskim Radiem. Są to najstarsze istniejące dokumenty dźwiękowe z regionu kieleckiego (nagrania z okresu międzywojennego uległy zniszczeniu podczas II wojny światowej). Płyta obfituje w przykłady śpiewu solowego, jednak – co charakterystyczne dla regionu – znaczną część dokumentacji stanowią nagrania muzyki instrumentalnej, wykonywanej przez skrzypków ludowych solo lub z towarzyszeniem basów czy bębienka (najstarszy skład kapeli kieleckiej), a także przez bardziej rozbudowane kapele – echa orkiestr włościańskich okresu międzywojennego. Płyta zajęła I miejsce na Festiwalu Polskiego Radia Nowa Tradycja w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2012 r.

Gdyby Kolberg miał fonograf...

Nagrania archiwalne ze Zbiorów Fonograficznych IS PAN (vol. 10, ISPAN CD 011-12, 2014, współwydawca: Stowarzyszenie Liber Pro Arte)

Oskar Kolberg nie dysponował fonografem, choć urządzenie to skonstruowano i opatentowano gdy badacz miał 63 lata. Swe ogromne etnograficzno-muzyczne dzieło sporządzał Kolberg przy pomocy ołówka, którym podczas swych wędrówek zapisywał

na pięciolinii melodie ludowe tak, jak je słyszał i zapamiętywał. Prezentowana płyta, będąca konfrontacją melodii zanotowanych przez Kolberga z nagraniami terenowymi zarejestrowanymi wiele lat po jego śmierci, ukazuje jak mogła przypuszczalnie brzmieć muzyka na wsi półtora wieku temu. Podwójny album zawiera archiwalne nagrania muzyki tradycyjnej z terenów: Mazowsza, Radomskiego, Kieleckiego, Krakowskiego, Śląska, Pomorza, Wielkopolski, Kujaw, Łęczyckiego, Warmii i Mazur, Podlasia, Lubelszczyzny, Rzeszowskiego, Żywieckiego, oraz Podhala.

Płyta zajęła III miejsce na Festiwalu Polskiego Radia Nowa Tradycja w kategorii *Fonogram Źródeł* w 2015 r.

Melodie stamtąd

Nagrania archiwalne pieśni i muzyki regionu kaliskiego ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN. Cz. 1: 1947 – pierwsza poł. 1959 r. (vol. 11, ISPAN CD 013, 2015, współpraca wydawnicza: Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu)

Płyta prezentuje nagrania terenowe Ziemi Kaliskiej wykonane pod koniec lat 40-tych i w latach 50-tych ub. wieku przez Jarosława Lisakowskiego. Na płycie zostały zaprezentowane pieśni i melodie najbardziej charakterystyczne

dla omawianego regionu, śpiewane z lokalną, zarzuconą już przez współczesnych wykonawców manierą (m.in. rubato, silna, mocna emisja głosu, szybkie i intensywne, utanczone tempo narracji w śpiewie), wpisujące się zarazem w stylistykę Wielkopolską, jako jej południowo-wschodni subregion, z wyraźnymi wpływami z centralnej Polski. Płyta prezentuje zarówno nagrania wokalne, jak również instrumentalne, w tym także rejestracje archaicznej formy kapeli z basami kaliskimi, charakterystycznej dla regionu kaliskiego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT SZTUKI**

Tekst: Jacek Jackowski, współpraca: Ewelina Grygier
Projekt graficzny: Arkadiusz Rabiński

Folder powstał w ramach projektu: *Projekt Polska muzyka ludowa – dziedzictwo fonograficzne. Stan aktualny, zachowanie, udostępnianie* dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Zamówienia na **wydawnictwa Instytutu Sztuki PAN** prosimy składać
iswydawnictwo@ispan.pl
faksem (0 22) 50-48-292
lub listownie na adres:
Instytut Sztuki PAN Dział Wydawniczy 00-950 Warszawa, ul. Długa 26/28.

Dodatkowych informacji udzielamy e-mailem: zbiory.fono@ispan.pl lub telefonicznie pod numerem (22) 50-48-275